

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ХУТРОВОГО ЗВІРІВНИЦТВА

**БАТИР Ю.Г., К.Е.Н., ДОЦЕНТ,
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА ЗООВЕТЕРИНАРНА АКАДЕМІЯ**

Проведено аналіз сучасного стану галузі звірівництва та визначенні шляхи подальшого її розвитку в умовах реформування агропромислового комплексу України.

The analysis of the modern state of industry of breeding of animals for fur is conducted and determination ways of its subsequent development in the conditions of reformation of agro industrial complex of Ukraine.

Постановка проблеми. Хутрове звірівництво – це специфічна галузь тваринництва яка забезпечує потреби населення у хутрових виробах, легку промисловість у сировині і має значний експортний потенціал.

Галузі притаманні певні особливості що безпосередньо впливають на організаційно – економічні і техніко – технологічні умови виробництва: сезонний характер, який обумовлений біологічними особливостями звірів та нестабільним попитом на хутро протягом року; нерівномірне використання виробничих ресурсів, складнопрогнозованість чинників розвитку ринку хутрової сировини; належність продукції звірівництва до групи товарів не першої необхідності та ін.

Зростаючий у світі попит на вироби з натурального хутра, можливість розширення внутрішнього та зовнішнього ринків збуту продукції обумовлює подальший розвиток галузі.

Стан вивчення проблеми. Питанням розвитку, удосконалення технології та підвищення ефективності хутрового звірівництва присвячені публікації І.С. Вакуленка, Т.Г. Дудар, М.Я. Жинчин, С.В. Зайцева, І.В. Коновалова та ін. Проте питання подальшого розвитку галузі та формування напрямків підвищення ефективності виробництва хутра в умовах ринку та інтеграції у світову систему господарювання потребують подальших наукових

досліджень.

Завдання досліджень. Метою досліджень було проведення аналізу сучасного стану хутрового звірівництва кліткового утримання та визначення шляхів подальшого розвитку галузі в умовах реформування агропромислового комплексу.

Результати досліджень. У 80 – ті роки Україна займала одне з провідних місць у світі з виробництва хутра. Щороку спеціалізовані господарства виробляли хутрової сировини на суму близько 35 – 40 млрд. крб., країна поставляла на міжнародні аукціони мільйони шкурор і мала від їхнього продажу значні валютні кошти.

Починаючи з 1991 року хутрове звірівництво в Україні перебуває у затяжній кризі. Порушення інтеграційних зв'язків, диспаритет між цінами на вироблену продукцію та ресурсами, інфляція, зменшення платоспроможності населення та недоліки в системі фінансово – кредитного забезпечення призвело до спаду виробництва та реалізації продукції. Так, виробництво хутра у 2004 р. скоротилося на 46,5 % проти 1991 р. і складало 3 млн. шкурор.

Різке підвищення цін на основні засоби виробництва, покупні корми, енергетичні ресурси призвело до збільшення затрат у звірівництві. Так, собівартість шкурки норки у 2004 р. зросла порівняно з 1999 р. на 40 – 50 %. У структурі затрат на вирощування хутрових звірів основними статтями були: корми – 60 – 65 %, оплата праці – 10 – 15 %, енергоресурси – 3 – 5 %, амортизація і поточний ремонт – 4 – 7 % [3].

Через нестачу оборотних коштів для придбання кормів, енерго – та матеріально – технічних ресурсів призвело до значного скорочення маточного поголів'я хутрових звірів в сільськогосподарських підприємствах або припинення виробництва продукції.

Зміни, що відбулися в звірівницьких підприємствах, певною мірою активізували розвиток звірівництва в особистих селянських і фермерських господарствах, що дало змогу дещо стабілізувати розвиток галузі.

Внутрішній ринок хутра задовольняється вітчизняними хутровими товарами лише на 35 % від раціональної потреби.

Недостатня кількість хутрових виробів забезпечується за рахунок зарубіжних країн, перш за все Польщі, Білорусі, Туреччини та Німеччини, причому за цінами, нижчими від вітчизняних на 20 – 25 %. Так, якщо в Україні шкурка норки у 2003 – 2004 рр. продавалася за ціною 90 – 110 грн., то вітчизняні переробні підприємства купували імпортовану з Польщі сировину – по 70 – 80 грн. за штуку [2].

Нині центр попиту потенційних покупців змістився у Росію, Китай, Корею, Італію, на ринках яких купується близько 58 % світового хутра. Якщо, у 2002 році Росія здійснила закупівлю хутрової сировини на суму 1 млн. дол. США, то за готові хутрові вироби вона отримала 6,2 млн. дол. США, що свідчить про загальну вигоду для держави [1].

Дослідження показали, що у світі розвиток галузі найбільш динамічно відбувається у Скандинавських країнах, Польщі та Китаї. Близько 50 % хутра норки на світовий ринок постачає Данія. За останні 5 років світове виробництво шкурок норки збільшилось в основному за рахунок нарощування виробництва хутра у Китаї. Скандинавські звірівники регулюють виробництво хутра в залежності від кон'юнктури ринку.

На початок 2008 року у Росії нараховувалося 536769 голів самок норок основного стада, у Польщі – близько 1млн. голів, у Данії – більше 3,5 млн. голів.

За останні 2 роки у світі спостерігається зменшення виробництва шкурок песців, що пов'язано із труднощами їх реалізації та зниженням на них цін. Підвищення попиту на сріблясто – чорну лисицю (скандинавську) сприяло деякому збільшенню її виробництва.

Аналіз вартості шкурок норки на провідних світових аукціонах показав [5], що найбільш вдалим сезоном для продажу вказаного хутра був 2005 – 2006 р. З початку сезону 2007 – 2008 р. до грудня місяця рівень цін на шкурки норки був занижений у зв'язку з надходженням на міжнародний ринок великої кількості китайської норки за низькими цінами (15 – 20 дол. США за вичинену шкурку). Результати роботи міжнародних хутрових аукціонів у 2008 р. наведено в табл. 1.

Таблиця 1

**Результати продажу шкурок норок на
хутрових аукціонах у 2008 р.**

Породи і кольорові форми	м. Торонто (Канада)		м. Сієтл (США)		м. Хельсінкі (Фінляндія)		м. Копенгаген (Данія)	
	кількість шкурок, тис. шт.	середня вартість шкурки самця / самки, \$	кількість шкурок, тис. шт.	середня вартість шкурки самця / самки, \$	кількість шкурок, тис. шт.	середня вартість шкурки самця / самки, \$	кількість шкурок	середня вартість шкурки самця / самки, \$
чорна	48,3	72,9/40,1					всього 4,5 млн. шт.	82,0/44,7
махогані	44,3	61,1/37,1	120,4	77,9/46,1	86,2	37,4/18,4		74,5/46,2
сапфір	48,4	73,1/41,9			63,3	44,8/25,3		76,8/43,9
перлиста	52,5	55,6/40,1	14,1	59,0/39,8	82,9	33,4/20,2		60,7/41,6
дика	328,6	61,0/37,6	53,0	67,0/40,4				70,1/69,1
сріблясто - голуба	61,1	63,3/35,4			90,2	39,5/24,1		75,3/40,9
біла	95,1	54,0/39,3	3,3	65,6/46,3	171,1	31,4/18,3		56,8/41,0
хрестівка чорна	11,3	56,4/34,7			76,8	40,2/22,45		62,8/31,4
хрестівка сапфір	5,3	58,7/40,2			5,6	45,3/31,1		62,8/42,4
хрестівка срібляста	10,4	56,7/36,9			19,1	36,5/22,8		62,6/37,8

У 2008 році на кліткове та промислове хутро спостерігалися наступні середні та найвищі ціни (дол. США): сріблясто – чорна лисиця 82,5 (310,0), червона дика лисиця 21,0 (64,0), голубий песець 42,2 (200), песець шедоу 45,2 (68,0), шиншила – 113 (282,5), снот – полоскун 28,0 (62,0), ондатра 4,3 (25,0), бобер 28,0 (270,0), рись – 280 (500), борсук 38,9 (185,0), білка 1,4; горностай 5,0; ведмідь 107,8 (320,0), вовк 132,4 (550,0), куниця 107,9; видра 39,5 (115,0), баргузинський соболь 156,3 (3400,0).

Хутрове звірівництво України має широкий видовий спектр. В клітковому утриманні вирощують норку, лисицю, нутрію,

шиншилу, песця, ондатру, фредку, єнотовидну собаку та ін.

Щорічно звірівниками виробляється 400 – 430 тис. шкурок при споживанні українськими хутровими фабриками біля 850 тис. хутрових шкурок. Інші джерела повідомляють про те, що в країні щорічно вирощується до 700 тис. гол. норок, до 7,5 тис. гол. сріблясто – чорних лисиць і до 6,5 тис. гол. песців. Щорічно Український ринок може переробити і спожити близько 1,5 млн. шкурок норки.

Незважаючи на певну невизначеність щодо формування повноцінного ринку хутрової сировини в останні роки намітилась тенденція стабілізації та поступового нарощування обсягів виробництва і, перш за все, збільшення маточного поголів'я звірів, удосконалення структури основного стада. Останнє було спрямоване на збільшення частки норки як більш прибуткового виду, хутро якої користується попитом на зовнішньому ринку та внутрі, вирощування якої не пов'язане з дорогими покупними кормами тваринного походження, а її дешевше хутро користується попитом на внутрішньому ринку. Поголів'я норок становить біля 70 % загальної чисельності основного стада хутрових звірів.

Вирощують хутрових звірів у 213 господарствах. Основні об'єми хутра виробляють 16 крупних спеціалізованих звірогосподарств, в яких утримується близько 136 тис. голів основного стада норок. Так, в Ізюмському господарстві вирощується біля 30 тис. голів основного стада норок та 400 голів лисиць, в Переяслав – Хмельницькому – 12 тис. голів норок, в Червоно – Лиманському – 10 тис. голів норок, в Сокальському (ТОВ «Галичхутро») – 21 тис. голів норок та 500 голів лисиць, в Черкаському – 12,5 тис. голів норок і в Кременіному – 5 тис. голів норок основного стада.

Рівень рентабельності виробництва хутрових шкурок знаходиться в межах 5 - 18 %.

В останні роки, серед виробників хутра, намітилась тенденція по організації виробництва замкнутого циклу: вирощування звірів – переробка сировини – реалізація хутрових виробів. Так, звірогосподарство «Ізюмське», за рахунок активної співпраці з пвейними фабриками та мережею роздрібною торгівлі,

збільшило дохід на 40 %. Схожій стратегії у своєму розвитку придержується і звірогосподарство «Черкаське».

Загалом, аналізуючи сучасний стан звірівництва, варто відзначити, що в нашій країні склалася несприятлива ситуація для розвитку ринку хутросировини та хутрових виробів. Вона зумовлена дією комплексу таких негативних чинників: залежність звірівництва від ступеня розвитку в країні тваринництва, м'ясопереробної та рибної галузей промисловості (основних джерел кормів для годівлі хутрових звірів) і рівня цін на їх продукцію; занепад системи організованої торгівлі й недосконалість ринкової інфраструктури, що призводить до скорочення товарообігу і сприяє створенню стихійних ринків; зниження платоспроможного попиту; втрата генфонду хутрових звірів у зв'язку з недоліками в селекційній й племінній роботі; недосконалість механізму формування цін, який не забезпечує навіть простого відтворення у товарному виробництві хутра; відсутність наукового, технологічного та методологічного центру по розробці і впровадженню сучасних та економічно ефективних технологій кліткового звірівництва та ін.

Ефективне вирішення усього комплексу питань, пов'язаних з функціонуванням галузі, можливе тільки на основі заходів, передбачених Державною програмою розвитку звірівництва України, яка враховує сучасний стан економіки в країні та перспективи її соціально-економічного розвитку.

Робота в звірівництві повинна здійснюватися на інтеграційній основі (виробництво - сервіс - закупівля - переробка - торгівля) для здійснення єдиної технологічної політики в умовах багатокладної економіки.

Подальший розвиток галузі неможливий без підготовки відповідних кадрів, проведення наукових досліджень і впровадження їх результатів у виробництво.

Для відродження галузі науковцями розроблена «Програма розвитку та селекції кролівництва і звірівництва в Україні на 2005 - 2015 роки», яка передбачає збільшення поголів'я хутрових звірів, підвищення їх продуктивності та покращення якості отриманої продукції [4].

Для досягнення поставленої мети передбачено виконання наступних заходів: державна підтримка розвитку галузі, проведення селекційної роботи та ветеринарно-профілактичних заходів за рахунок бюджетних коштів; відродження, за сприянням місцевих органів виконавчої влади та споживчої кооперації, роботи Українського, обласних (районних) добровільних товариств кролівників і звірівників - любителів; систематичне узагальнення, розповсюдження і впровадження передового досвіду роботи кращих звіроферм України та країн світу.

Висновки. Відродження та подальший розвиток галузі звірівництва в Україні можливий за умов вирішення та впровадження наступних економічно обґрунтованих заходів державного регулювання даного ринку, зокрема: формування та запровадження ефективної цінової, податкової, страхової, митної політики; сприяння зовнішньоекономічній діяльності виробників хутрової сировини; удосконалення механізмів кредитного забезпечення; налагодження ефективної інфраструктури збуту продукції.

Література.

1. Дудар Т.Г. Особливості формування ринку хутрової сировини в Україні // Агроінком. – 2006. - № 5 – 6. – С. 19 – 24.
2. Коновалов І.В. Основні тенденції та напрями підвищення ефективності розвитку хутрового звірівництва в Україні // Економіка АПК. – 2006. - № 1. – С. 88 – 91.
3. Муха В.П. Звероводство України в умовах «дикого» ринку // Кролиководство и звероводство. – 2008. - № 2. – С. 26 – 31.
4. Програма розвитку та селекції кролівництва та звірівництва в Україні на 2005 - 2015 роки /В.О. Пабат, Д.М. Микитюк, О.М. Гриненко та ін. - К.: ТОВ «Атмосфера», 2006. – 32 с.
5. Смотр – конкурс пушнины – 2008 // Кролиководство и звероводство. – 2008. - № 3. – С. 21 – 35.